

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานนิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะภาวะผู้นำกับการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงาน ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยใช้กรอบแนวคิดตามแนวทฤษฎีภาวะผู้นำของเบส (Bass, 1985) และรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของกิลลิคและเออร์วิค (Gulick&Urwick, 1937)

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงานในฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย จำนวน 94 คน ทั้งหมดที่ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วยใน หอผู้ป่วยนอก หอผู้ป่วยวิกฤตของฝ่ายการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลผู้ป่วย (เอกสารบันทึกการประชุมชมรมผู้บริหารระดับต้น ครั้งที่ 5/2547) ซึ่งเชื่อว่าได้มีการใช้ทักษะภาวะผู้นำและการปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วยอย่างเหมาะสม มาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส ประสบการณ์ในการทำงาน ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย และสถานที่ปฏิบัติงาน จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย แบบสอบถามชุดนี้ได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามภาวะผู้นำของจินคาร์คน์ โรมบา (2543) ซึ่งสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำแบบการแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลงของเบส(Bass, 1985) เพื่อวัดภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยในแต่ละด้าน จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 45 ข้อ ได้แก่

2.1. ด้านภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน

2.1.1. การให้รางวัลโดยมีเงื่อนไข

ข้อที่ 1-6

2.1.2. การจัดการโดยมีข้อยกเว้น

ข้อ ที่ 7-14

2.2. ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2.2.1. การสร้างบารมี	ข้อที่ 15-24
2.2.2. การคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของบุคคล	ข้อที่ 25-33
2.2.3. การกระตุ้นปัญญา	ข้อที่ 34-45

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดให้ผู้ตอบเลือกเพียง 1 คำตอบจาก 5 ตัวเลือก ในแต่ละข้อคำถามกำหนดคะแนนตามระดับความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติงานของผู้ตอบ (น้อยที่สุด = 1 คะแนน ถึง มากที่สุด = 5 คะแนน) โดยผลรวมของแบบสอบถามคะแนนต่ำสุด = 45 คะแนน และคะแนนสูงสุด = 225 คะแนน

การแปลผลคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้
(จินคาร์ตัน โรม่า, 2543)

ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยอยู่ในระดับสูง หมายถึง

มีคะแนนระหว่าง 183-225 คะแนน (ตั้งแต่ร้อยละ 81 ขึ้นไป)

ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยอยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง

มีคะแนนระหว่าง 138-182 คะแนน (ระหว่างร้อยละ 61-80)

ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยอยู่ในระดับต่ำ หมายถึง

มีคะแนนระหว่าง 45-137 คะแนน (น้อยกว่าร้อยละ 60)

การแบ่งกลุ่มลักษณะภาวะผู้นำ

ผู้วิจัยกำหนดให้ การแบ่งกลุ่มประเภทของภาวะผู้นำแบบการแลกเปลี่ยนและภาวะแบบการเปลี่ยนแปลง ตามคะแนนที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยตนเอง และค่าคะแนนของทั้งสองกลุ่ม เมื่อนำมาเปรียบเทียบที่ร้อยละของความแตกต่างที่มากกว่ากัน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีร้อยละของคะแนนภาวะผู้นำกลุ่มใดมากกว่าจะถูกจัดให้เป็นผู้นำตามลักษณะภาวะผู้นำประเภทนั้นๆ นอกจากนี้ในแต่ละกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามที่แบ่งกลุ่มได้ รายใดที่มีค่าคะแนนในประเภทภาวะผู้นำนั้น สูงเกินกว่าร้อยละ 80 จะถูกจัดให้มีลักษณะภาวะผู้นำประเภทนั้นในกลุ่มสูง ซึ่งจะได้นำจำนวนคน (n) ที่ได้นั้นไปคำนวณ หาค่าคะแนนในแต่ละส่วนต่อไป

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยใช้แบบสอบถามของอัจฉรา จรูญวรรณะ (2542) ซึ่งสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของกูลิคและเออร์วิค (Gulick and Urwick, 1937) ซึ่งอัจฉรา จรูญวรรณะ คัดแปลงมาจากหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหอผู้ป่วยของกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 35 ข้อ ได้แก่

1. การวางแผน

จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 1-5)

2. การจัดการองค์การ	จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 6-10)
3. การบริหารงานบุคคล	จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 11-15)
4. การอำนวยการ	จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 16-20)
5. การประสานงาน	จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 21-25)
6. การบันทึกรายงาน	จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 26-30)
7. การงบประมาณ	จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 31-35)

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ กำหนดให้ผู้ตอบเลือกเพียง 1 คำตอบจาก 4 ตัวเลือก ในแต่ละข้อคำถามกำหนดคะแนนตามระดับความคิดเห็นต่อระดับการบริหารงานของผู้ตอบ (ทำน้อยที่สุด = 1 คะแนน ถึง ทำมากที่สุด = 4 คะแนน) โดยแปลผลคะแนนจากแบบสอบถามเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (อัจฉรา จรูญวรรณะ, 2542)

- 1-2 หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ
- 2-3 หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
- 3-4 หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับสูง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

เครื่องมือวัดภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย ที่จินคาร์ตัน โรม่า (2543) สร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำแบบการแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลงของเบส (Bass, 1985) มาใช้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมชัดเจนของเนื้อหา ความตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องตามหลักภาษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์ จำนวน 5 ท่าน เป็นที่เรียบร้อย แต่เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ปรับแก้ภาษาให้มีความชัดเจนเหมาะสมกับผู้ตอบมากยิ่งขึ้น และได้นำไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้บริหารทางการแพทย์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปทดลองใช้

เครื่องมือวัดการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย ของอัจฉรา จรูญวรรณะ (2542) ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารงานของกูลิคและเออร์วิค (Gulick & Urwick, 1937) ซึ่งอัจฉรา จรูญวรรณะ

คัดแปลงมาจากหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหอผู้ป่วยของกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข มาใช้ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมที่จะใช้เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ก่อนนำไปทดลองใช้เช่นกัน

2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability)

แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในงานวิจัยของจินดารัตน์ โรมา (2543) ทำการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยง = .93 และสำหรับแบบสอบถามการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย ของอัญญา จรุงวรธนนะ (2542) ทำการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยง = .89

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา สภากาชาดไทย จำนวน 25 ราย ทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามภาวะผู้นำ = .93 และค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย = .95

การทบทวนลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยนำเสนอโครงการวิจัยต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการดำเนินการวิจัยในหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และขออนุญาตทำงานวิจัย ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยแก่หัวหน้าหอผู้ป่วยทุกท่านทราบ และในการนำเสนอข้อมูลจะไม่เปิดเผยชื่อของผู้ตอบแบบสอบถามและหอผู้ป่วยนั้นๆ ผลการวิจัยจะนำเสนอโดยภาพรวมของโรงพยาบาล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะกรรมการพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียด วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน และคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ โดยการประสานงานกับหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับแก้และทดสอบความเที่ยงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ด้วยตนเอง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

4. ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนเป็นรายบุคคลด้วยตนเอง โดยตรวจสอบจำนวนชุดของแบบ สอบถามและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมด

5. นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับ ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows กำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการพรรณนา คุณลักษณะส่วนบุคคลของประชากร ดังนี้

1.1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าหอผู้ป่วย ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง และสถานที่ในการปฏิบัติงาน

1.2. ภาวะผู้นำแบบทฤษฎีแลกเปลี่ยนและแบบทฤษฎีเปลี่ยนแปลง โดยรวมและรายด้าน

1.3. การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงาน โดยรวมและรายด้าน

2. สถิติวิเคราะห์ (Analytical Statistics)

วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีภาวะผู้นำแตกต่างกัน (ภาวะผู้นำแบบการแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง) โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Independent t-test)

3. การวิจัยครั้งนี้กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Level of Significance) เท่ากับ .05 เป็นเกณฑ์ในการทดสอบสมมติฐาน หมายความว่า ค่าสถิติที่แตกต่างกันจะมีโอกาสผิดพลาดที่จะไม่แตกต่างกันได้เท่ากับ หรือ น้อยกว่า 5 ครั้งใน 100 ครั้ง